

Csernák Árpád
TÜNDÉRI REALIZMUS

Gera Katalin szobrai

*"Angyal, vidd meg a hírt az égből,
 Mindig új élet lesz a vérből.
 Találkoztak ők már néhányszor
 - a gyermek, a szamár, a pásztor -
 Az alomban, a jászol mellett,
 Ha az Elet elevent ellett,
 A Csodát most is ők vigyázzák,
 Leheletükkel állnak strázsát,
 Mert Csillag ég, hasad a hajnal,
 Mondd meg nekik -
 mennyből az angyal."
 (Márai Sándor: Mennyből az angyal; részlet)*

Márai Sándor írja „Füves könyv”-ében: „Ahhoz, hogy egy emberi alkotás remekbe sikerüljön, s időtlen ragyogással kápráztassa és gyönyörködtesse az embereket, a tehetség, a téma, a kivitel tökéletessége mellett kell valami más is. A remekműben van valamilyen tündéri elem is, mely csodálatos fényével átsugárzik az egészen, oly gyöngéden és megejtően, mint ahogyan az északi fény világít a nyári éjszakában, valószínűtlenül, s mégis fényszerűen, mert látni és olvasni is lehet mellette. A remekmű legyen valóságos, pontos, okos, céltudatos, arányos, gondosan megmunkált, hűségeseen kivitelezett, - s legyen még valami más is. Tündéri is legyen. S minden öntudatosság mellett önfeledt is legyen. Mérnöki szabályok szerint épüljön, de káosz is legyen benne, egy kávéskanálra való az ősködből, mely a csillagképek nyomában porzik, arany szemcsékkel. Tündéri nélkül csak „nagy”, vagy tökéletes” művek vannak. Az igazi remekmű néha nem is olyan tökéletes. Csak sugárzik, csak az álom is benne van, a csillagok fénye, a tündéri.”

Mintha Gera Katalin szobrairól írta volna ezt századunk egyik magyar szellemóriása. Mintha látta volna ezeket a szobrokat. Pedig nem láthatta, mert amikor ezt írta, Gera Katalin még meg sem született.

És mintha a szobrász is úgy alkotott volna, hogy már ismerte ezt az etalonnak is fölfogható esztétikai igényt, pedig nem ismerte, nem ismerhette, mert amikor ő a mesterséget tanulta, Márai Sándor már emigrált, és Magyarországon tiltott szerző volt. Mindez rávilágít arra is, hogy milyen korban élt, tanult és nevelkedett az Újkígyóson született, majd a Képzőművészeti Gimnáziumot és Képzőművészeti Főiskolát végző kislány. Ebben a térségben tovább tartott a sötétség korszaka. Az országban az ötvenhatos forradalmat eláruló és vérbefojtó kormány uralkodott. Tömeges

kivégzések, koncepciós perek, majd teljes szellemi-lelki terror következett, és tartott egészen a nyolcvanas évek végéig, amikor a bolsevizmus megbukott és a Szovjetunió összeomlott mint egy kártyavár.

Közben a kislányból felnőtt nő lett, feleség, anya, tanár és alkotó művész. Csakládostul lakott albérletekben, vándorolt városról városra, Békéscsabától Hódmezővásárhelyen át Kaposvárig, átélt drámai eseményeket, de mindvégig megőrizte hitét, szellemi tisztaságát, ami cseppet sem könnyű ebben a pénzhajhász, erőszakos, nem a lényegre figyelő korban, amikor - még mindig - nem becsülik meg a hivatalosak kellőképpen az igazságot kereső, szépségeket és értékeket létrehozó alkotó embert.

Gera Katalin a legnehezebb utat választotta: megtanulta a mesterséget - ami- ben elsősorban tanárai: Somogyi József és Szabó Iván segítették őt - : munkái természetelvéek, pontosak, okosak, céltudatosak, arányosak, gondosan megmunkáltak, hűségesen kivitelezettek, de soha nem elégedett meg a valóság másolásával, műveiben mindig jelen van az a „szürreális plusz”: a tündéri, ami a művet a remekmű rangjára emelheti. Ahogyan Pilinszky János írja: „A művészi szép számos titka közül az egyik legszembetűnőbb, hogy az mindig egyfajta alázat gyümölcse. Ha jól megfigyeljük, az alkotó képzelet kifejezésének anyagáért mindig földig hajol, mintegy megismételve Isten teremtő gesztusát. Mi több: minél bonyolultabb a mondanivalója, a művésznek annál esendőbb és elhagyatottabb rétegekbe kell leásnia, hogy megfelelő „anyagra” találjon. A művészetben csak az szárnyal, ami földhözragadt; egyedül a szegénység gazdag és a vereség győzedelmes.”

Szobrai az ország legkülönbözőbb pontjain, közterein láthatóak. Kaposváron - a színházi parkban - áll (illetve ül) Tündérrózsája, a szépség és a tisztaság megtestesítője. Mennyire szeretni való ez fehér mészkőbe faragott szelíd, de öntudatos gyermekarc, a szemérmes, rejtett erotikájú lányalak. Barcs központjában, a díszkút érzékenyen megmintázott bronzgyikja arra szólít fel: szeresd és tiszteld az állatot, a természetet. Újkígyóson, a világháborús emlékmű fal felé forduló bronzasszonya a mindenkori háborúban elpusztult áldozatok, fiak és férjek siratója. A földön ül és zokog, fájdalma végtelen, sebei gyógyíthatatlanok.

Gera Katalin kiállításain - legutóbb 1998-ban, Kaposváron, a Vaszary Képtárban, gyűjteményes kiállításán - olyan érzése támad az embernek, mintha valamiféle szentélyben járna. Minden szobor azt sugallja, hogy alkotójuk hisz az életben, az emberben, bizalma rendíthetetlen, reménysége kikezdhetetlen, az orgonázó és a lázadó angyal, régi idők asszonyai, szuggesztív, koncentráltan áldást osztó papjai, varázslói, az anyaság és a test szépségeit felmagasztosító művei.

De honnan ez az erő, hit és képesség? Ez titok. Titok most, és titok is marad. Persze lehet az okokat keresni a genetikában, lehet kutatni a gyökereket a falusi környezetben, ki lehet mutatni a mesterségbeli tudás alakulásában az iskolák szerepét, de mindez okoskodás volna, és a művészet nem tűri az okoskodást, a tehetség racionálisan nem körülírható: „a tündérit az Isten végzi el”.